

არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

ხელნაწერის უფლებით

მარინე ბერსენაძე-კაციტაძე

მოდალობა ქართულსა და ინგლისურში

(10.02.02 –ენათმეცნიერების თეორია და ისტორია)

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო
ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის
ავტორეფრატი

თბილისი
2006

ნაშრომი შესრულებულია არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

ფილოლ. მეცნ. დოქტორი
პროფ. ი. ქობალავა

ოფიციალური ოპონენტები

ფილოლ. მეცნ. დოქტორი,

პროფ. ნ. ქემერტელიძე
ფილოლ. მეცნ. კანდიდატი
ნ. ცქიტიშვილი

დისერტაციის დაცვა გაიმართება 2006 წლის ნოემბერს, 12 საათზე არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ფილოლოგიის მეცნიერებათა დარგის P.10.01 №9 სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე (0108, თბილისი, პ. ინგოროყვას ქ. 18).

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.

ავტორეფერატი დაიგზავნა 2006 წლის ნოემბერს.

სადისერტაციო საბჭოს
სწავლული მდივანი

ფილოლოგიის მეცნ. დოქტორი
პროფ. თ. ვაშაკიძე

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა. მოდალობა ფართო ფუნქციურ-სემანტიკური კატეგორიაა, რომელიც გამოიხატება გრამატიკული (მორფოლოგიური, სინტაქსური), ლექსიკურ-სემანტიკური, ინტონაციური საშუალებებით, კონტექსტით. იგი უნივერსალური ენობრივი კატეგორიაა, მაგრამ იმის მიხედვით, თუ გამოხატვის რომელ საშუალებას ეძლევა უპირატესობა ამა თუ იმ ენაში, მოდალობის გამოხატვის ფორმებიც ენათა მიხედვით განსხვავებულია. ენათა შორის არსებულ მსგავსებათა და განსხვავებათა შესწავლა განეკუთვნება ლინგვისტური ტიპოლოგიის სფეროს. ტიპოლოგიური კვლევა გულისხმობს აგრეთვე განსხვავებულ ენათა შესაბამისი სტრუქტურების შეპირისპირებით ანალიზს, რაც წარმოადგენს ტიპოლოგიური ლინგვისტიკის სპეციალური დარგის – კონტრასტული ლინგვისტიკის კვლევის საგანს.

სადისერტაციო ნაშრომი ეხება მოდალობის კატეგორიის ფუნქციურ-სემანტიკური შესატყვისების დადგენას განსხვავებული სტრუქტურის ენებში, ინგლისური და ქართული

ენების მასალაზე დამყარებით. ნაშრომში განხილულია შესაძლებლობისა და ვალდებულება/აუცილებლობის გამოხატვის ფორმები. ნაშრომის აქტუალობა განპირობებულია ლინგვისტური ტიპოლოგიური კვლევის აქტუალობით. შესაბამისად სადისერტაციო ნაშრომი მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ განსხვავებული სტრუქტურის ენებში არსებული კონკრეტული ვითარების გასათვალისწინებლად, არამედ მოდალობის კატეგორიის ზოგადი მახასიათებლების დადგენის თვალსაზრისითაც. შესაბამისად, ნაშრომში მიზანშეწონილად იქნა მიჩნეული შემდეგი საკითხების წამოწევა:

_ მოდალობის ზოგადი კატეგორია და მისი გამოვლენა განსხვავებულ ენობრივ სისტემებში.

_ მოდალობა ინგლისურ ენაში და მისი გამოხატვის საშუალებები (გრამატიკული, ლექსიკური და ლექსიკურ-გრამატიკული).

_ მოდალობა ქართულ ენაში და მისი გამოხატვის საშუალებები.

_ ინგლისური და ქართული მოდალური ფორმების გრამატიკულ-სემანტიკური ანალიზი და მათი შეპირისპირება მსგავსება-განსხვავებების თვალსაზრისით.

_ კონტექსტის როლი მოდალობის შინაარსის დადგენაში.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა. განსხვავებულ ენათა სტრუქტურული იზომორფიზმისა და ალომორფიზმის შესწავლა ნებისმიერ (ელემენტების, ნაწილების და ა.შ.) დონეზე საფუძველს ქმნის ლინგვისტური ტიპოლოგიისთვის. მაგრამ მნიშვნელოვანია ამ კვლევის პრაგმატული ასპექტებიც (თარგმანის, უცხო ენის სწავლების თეორიისა და პრაქტიკის საკითხები). დისერტაციის ცალკეული დებულებები და მასში გაანალიზებული მასალა შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც ქართულ სკოლებში ინგლისური ენის სწავლების, ისე ინგლისურ-ქართული და ქართულ-ინგლისური თარგმანის პრაქტიკაში.

კვლევის მასალა. საანალიზო მასალად შერჩეულ იქნა დეტექტიური ჟანრის ნაწარმოებები _ ა. კრისტის რომანი "მოციმციმე ციანიდი" (Sparkling cyanid) და მისივე ცალკეული მოთხრობები. ქართული თარგმანების გამოყენებისას გათვალისწინებულია სხვადასხვა ავტორთა ვარიანტები. შედარებისათვის გამოყენებულია ქართულ მწერალთა (მ. ჯავახიშვილის, რ. ინანიშვილის და სხვ. ორიგინალური ნაწარმოებები.)

კვლევის მეთოდად ნაშრომში გამოყენებულია კომპლექსური და შეპირისპირებითი ანალიზი, რომელიც ფასეული გამოდგა გრამატიკული და სემანტიკური შესაბამისობების დასადგენად, პრაქტიკულ-პრაგმატული და თეორიული ამოცანების გადასაჭრელად.

ნაშრომის აპრობაცია შედგა არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ზოგადი ენათმეცნიერების განყოფილების სხდომაზე.

ნაშრომის სტრუქტურა. სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავლისა და სამი თავისაგან. ნაშრომს ახლავს ზოგადი დასკვნები და გამოყენებული ლიტერატურის სია.

ნაშრომის მოკლე შინაარსი

სადისერტაციო ნაშრომის შესავალი ეძღვნება მოდალობის, როგორც უნივერსალური ენობრივი კატეგორიისა, და განსხვავებულ ენებში მისი კონკრეტული გამოვლენის შესაძლებლობათა თეორიულ-პრაქტიკული საკითხების განხილვას.

მოდალობის გამოხატვის თვალსაზრისით განსხვავებულ ენობრივ სისტემებს შორის

არ არსებობს პრინციპული სხვაობა: ფაქტობრივად, ისინი ერთიანი უნივერსალური მოდელის კონკრეტულ გამოვლინებას წარმოადგენენ. სხვაგვარად, ენათა მრავალფეროვნება, რომელიც ერთი შეხედვით, უსასრულოა, რეალურად საკმაოდ Dშეზღუდული გამოდის: "ენები იზომორფულია იმ აზრით, რომ მათ სტრუქტურებს საფუძვლად უდევს ერთი და იგივე ზოგადი პრინციპები" (რ. იაკობსონი).

ეს აზრი გასაგები ხდება ენის შინაგანი ბუნების გათვალისწინებით. ენა სისტემაა. ფ. სოსიურის შემდეგ ლინგვისტიკაში სადავო არ არის, რომ სისტემის გასაგებად აუცილებელია არა მისი შემადგენელი კომპონენტების უბრალო ჩამოთვლა, არამედ იმ ურთიერთმიმართებების დადგენა, რომელიც არსებობს ამ კომპონენტებს შორის და ქმნის ენის სტრუქტურირების საფუძველს. ენებს შორის საერთო სწორედ იმ ზოგად პრინციპში მდგომარეობს, რომელიც არსებობს განსხვავებულ ენათა სტრუქტურულ ორგანიზაციაში. ეს არის შინაგანი სტრუქტურული პრინციპი, რომელიც დგას განსხვავებულ ენათა ფაქტების მრავალფეროვნების უკან.

აღნიშნული პრობლემის მნიშვნელობა განსაკუთრებით დიდია თარგმანის საკითხებთან დაკავშირებით. თავის დროზე ვ. ფონ ჰუმბოლდტი შენიშნავდა, რომ განსხვავებული წარმატებით, მაგრამ მაინც ყველა ენაზე ხერხდება ყველანაირი იდეის გადმოცემა. ასეთი გაგება, ბუნებრივია, გამორიცხავს თარგმანისადმი მექანიკურ მიდგომას და ტექსტის შემოქმედებით გადამუშავებას გულისხმობს. ამდენად ერთი ენიდან მეორეზე თარგმანის უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა ამ ენებს შორის გარკვეული ეკვივალენტობის დადგენა როგორც გრამატიკულ სტრუქტურებში, ისე აზრობრივი შესაბამისობის მიღწევა ნაწარმოების მიზანდასახულობისა და მხატვრული თავისებურებების შენარჩუნებით.

გრამატიკულ სტრუქტურათა ეკვივალენტობის საკითხი, თუ გავითვალისწინებთ სათარგმნი მასალის ჟანრს, სტილისტიკურ თუ სხვა თავისებურებებს, საკმაოდ რთულია და ერთმნიშვნელოვნად ვერ გადაწყდება. ეკვივალენტობას ნებისმიერ დონეზე საფუძვლად უდევს სათარგმნი და თარგმნის ენებს შორის ძირითადი გრამატიკული მახასიათებლების მსგავსებისა და, რაც აგრეთვე მნიშვნელოვანია, განსხვავებათა გამოვლენა.

ქართულის შედარება განსხვავებული სტრუქტურის ენებთან ენის სხვადასხვა დონეზე სხვადასხვა სირთულით წარმოგვიდგება. ინგლისურ-ქართულ თარგმანთან მიმართებით შეიძლება ითქვას, რომ თარგმანში სახელებთან განსაკუთრებული პრობლემები არ იქმნება, მაგრამ ზმნისა და მასთან დაკავშირებული სტრუქტურების აზრობრივ და გრამატიკულ შესაბამისობაში მოყვანა დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ეს კარგად ჩანს მოდალობის კატეგორიის გადმოცემისას. ის სტილისტიკური და გრამატიკული შეცდომები, რომლებიც ამ სფეროში იჩენს თავს წერილობით თუ ზეპირ მეტყველებაში, მეტწილად ქართული ზმნის თავისებურებათა გაუთვალისწინებლობის შედეგი ჩანს, რაც განსაკუთრებით თვალსაჩინო ხდება მხატვრული თარგმანის შემთხვევაში.

კონტრასტული ლინგვისტიკის ერთ-ერთი ამოცანა მდგომარეობს უცხო ენის სწავლებასთან დაკავშირებული სტრატეგიის გამომუშავებაში, რომელიც მნიშვნელოვანია სწავლების ყველა ეტაპზე. სტრატეგია გულისხმობს იმ ამოცანების გადაჭრას, რომელიც დგება განსხვავებული სტრუქტურის მქონე ენათა შეპირისპირებითი შესწავლის წინაშე და ემყარება ამ ენების სტრუქტურულ თავისებურებათა წინასწარ ანალიზს.

თავი პირველი
მოდალობა ინგლისურ და ქართულ ენებში
და მათი გამოხატვის საშუალებები

ინგლისურ ენაში ძირითადად განსხვავებულია მოდალობის გამოხატვის შემდეგი საშუალებები: ლექსიკურ-გრამატიკული _ მოდალური ზმნები, ლექსიკური _ მოდალური სიტყვები, გრამატიკული _ კილოს კატეგორია.

სინამდვილესთან მოქმედების დამოკიდებულების თვალსაზრისით გარჩეულია:

რეალური მოდალობა, როდესაც მოქმედება აღიქმება როგორც რეალური ფაქტი (გამოიხატება თხრობითი კილოს ფორმებით);

ირეალური მოდალობა, როდესაც მოქმედება აღიქმება როგორც არარეალური ფაქტი (გამოიხატება კავშირებითი კილოს ფორმებითა და მოდალური ზმნებით ან მოდალური სიტყვებით);

მოდალობის კატეგორია გამოხატულობას პოულობს აგრეთვე ბრძანებითი კილოს ფორმებში, რომლებიც გამოხატავენ ბრძანებას ან თხოვნას.

მოდალური ზმნები (modal verbs). მოდალური შინაარსის გამოხატვა ძირითადად ეკისრებათ მოდალურ ზმნებს. არსებობს მოსაზრება, რომ მოდალური ზმნების საერთო სურათი ინგლისურში საკმაოდ მოუწესრიგებელია, რაც მრავალ სირთულეს უქმნის კვლევას (ფ. პალმერი).

მოდალური ზმნები ქმნიან დეფექტური ზმნების პატარა ჯგუფს და თავიანთი შინაარსით გამოხატავენ არა მოქმედებას, არამედ მოქმედებისადმი დამოკიდებულებას _ ვარაუდს, ეჭვს, შესაძლებლობას, აუცილებლობას... მოდალური ზმნები დამოუკიდებლად არ იხმარებიან. წინადადებაში ისინი გვევლინებიან ე.წ. "შიშველ" ინფინიტივთან კავშირში და მასთან ერთად ქმნიან შედგენილ ზმნურ მოდალურ შემასმენელს (compound verbal modal predicate), სადაც ინფინიტივი გამოხატავს მოქმედებას, რომლის შესრულება შესაძლებელია, აუცილებელია ან სავარაუდო მოსაუბრის თვალსაზრისით (ნ. მამაცაშვილი, ლ. გოქსაძე, ს. ბოლქვაძე).

თანამედროვე ინგლისურში მიღებულია (კვერკი, გრინზაუმი და სხვ.) მოდალური ზმნების დაყოფა შემდეგ ჯგუფებად:

ცენტრალური მოდალური ზმნები _ can /could/, may /might/, must, will /shall, should /would; მარგინალური მოდალური ზმნები _ dare, need, ought to, used to; ნახევარ-მოდალები _ have to, be about to, be able to, be going to, be supposed to და ა.შ.; მოდალური იდიომები _ had better, would rather /sooner, be to, have got to...; კატენატივები _ appear to, happen to, seem to.

შინაარსობრივად მოდალური ზმნები იყოფა სამ ძირითად ჯგუფად, რომელთა მემკვიდრით გამოხატულია:

უნარი /შესაძლებლობა /ნების დართვა; ვალდებულება /აუცილებლობა; ვარაუდი /ნება-სურვილი /ნდომა. მოდალური ზმნების უმეტესობა პოლისემანტიკურია: კონტექსტის მიხედვით თითოეულს აქვს ერთი ან რამდენიმე მნიშვნელობა, რომელთაც მოდალობის კატეგორია აერთიანებს. მოდალური ზმნის შემცველი კონსტრუქცია შეიძლება იყოს: მოდალური ზმნა+simple infinitive; მოდალური ზმნა+perfect infinitive.

@ **კილო (mood)**. ითვლება, რომ თანამედროვე ინგლისურში კილოს კატეგორია ნელ-ნელა რღვევას განიცდის. კავშირებითი კილოს ადგილს მოდალური ზმნები იკავებენ. არსებობს სხვა თვალსაზრისიც, რომლის მიხედვით: "უფრო ზუსტი იქნება თუ ვიტყვით, რომ კავშირებითის ნაცვლად იხმარება მისი ეკვივალენტური ფორმები" (ზონენშეინი).

ინგლისურში გარჩეულია სამი კილო: **თხრობითი (Indicative)** – არამარკირებული კილო, რომლის მიხედვით მოსაუბრე ზმნით გამოხატულ მოქმედებას მიიჩნევს როგორც რეალურ ფაქტს; **კავშირებითი (Subjunctive)** – გამოხატავს მოქმედებას, რომელიც მოსაუბრის მიხედვით ირეალურია: შესაძლებელი, სავარაუდო; **ბრძანებითი (Imperative)** – გადმოსცემს მოსაუბრის თვალსაზრისით აუცილებელ მოქმედებას ბრძანების, თხოვნის, რჩევის სახით.

მოდალური სიტყვები (modal words). მოდალურს უწოდებენ სიტყვებს, რომლებიც გამოხატავენ მოსაუბრის დამოკიდებულებას წინადადებაში გადმოცემულ ფაქტსა და რეალობას შორის. მოდალური სიტყვები მეტყველების უცვლელი ნაწილებია, ისინი არ შედიან ფრაზაში, დგანან განწყენებულად და სინტაქსურად "ჩართულის" ფუნქციას ასრულებენ.

სემანტიკურად მოდალური სიტყვები იყოფა სამ ჯგუფად და ძირითადად გამოხატავენ: **დარწმუნებულობას (certainty)** – certainly, of course, sure, no doubt, really, indeed...; **სურვილს (desirability)** – lucky, fortunately, happily, unfortunately...; **ვარაუდს (supposition)** – perhaps, maybe, probably, obviously...

მოდალობის ზოგადი კატეგორიის კონკრეტულ-ენობრივი გამოხატვის თვალსაზრისით განსხვავებული სურათი გვაქვს ქართულში. მოდალობის გამომხატველად გვევლინება: კილოს კატეგორია, მოდალური ზმნები და ნაწილაკები, ინფინიტიური კონსტრუქცია.

კილო. კილოს კატეგორია ერთ-ერთი ძირითადი კატეგორიათაგანია. ქართულში (ისევე, როგორც მრავალ სხვა ენაში) იგი გარკვეულ პრობლემებს აჩენს. ეს განსაკუთრებით ეხება ირიბ, ირეალურ კილოებს. აღნიშნულია, რომ ძველ ქართულთან შედარებით თანამედროვე ქართულში ირიბ, ირეალურ კილოთა რაოდენობა შემცირებულია და შესაბამისად ფართოვდება თხრობითი კილოს ფორმების არათხრობითი შინაარსით გამოყენების სფერო (მ. მამისთვალიშვილი, შ. მიძიგური, ა. პაპიძე). რეალური და ირეალური კილოების დამთხვევის ამ ტენდენციის გამოხატულებაა, ქართულში დადასტურებული პროცესი, როცა თხრობითი კილოს ფორმა კავშირებითის ფუნქციას იძენს, როგორც ეს მოხდა II თურმეობითის შემთხვევაში. პრობლემატურია აგრეთვე კავშირებითი კილოს კატეგორიულობის საკითხი: კილოს მორფოლოგიურ კატეგორიად განხილვის ტრადიციის (ა. შანიძე, არნ. ჩიქობავა) საპირისპიროდ გამოთქმულია ექვი, თუ რამდენად არის ფორმალური გამოხატვის თვალსაზრისით კილო მორფოლოგიური კატეგორია (გ. გოგოლაშვილი, ა. არაბული, ბ. ჯორბენაძე) და ა.შ. ჩვენი მიზნებიდან გამომდინარე შესაძლებლად მიგვაჩნია დავეყრდნოთ კილოს გაგებას როგორც რთული კატეგორიისა, რომლის გამოხატვაში ჩართულია როგორც გრამატიკული, ისე ლექსიკურ-სემანტიკური, ინტონაციური... საშუალებები (ა. პაპიძე).

ზმნით გამოხატული მოქმედებისადმი დამოკიდებულების თვალსაზრისით ქართულში გარჩეულია სამი კილო: **პირდაპირი, რეალური** – თხრობითი და ირიბი, **ირეალური** – კავშირებითი და ბრძანებითი. მოდალობის გამოხატვის თვალსაზრისით ძირითადი დატვირთვა სწორედ ირიბ კილოებზე, განსაკუთრებით, კავშირებით კილოზე მოდის.

კავშირებითი კილო. გამოხატავს ირეალურ მოქმედებას და წარმოგვიდგენს მას რო-

გორც შესაძლებელს, სავარაუდოს, სასურველს და ა.შ. შესაბამისი შინაარსის გამოსახატავად გამოყენებულია გრამატიკული, ლექსიკური საშუალებები, ინტონაცია. მოდალური შინაარსის გადმოსაცემად, კავშირებითი კილოს ფორმები გამოიყენება როგორც დამოუკიდებლად, ისე (უმრავლეს შემთხვევაში) კავშირებთან, მოდალურ ზმნებთან და ნაწილაკებთან ერთად. მოდალური შინაარსის გადმოცემისას აღსანიშნავია კონტექსტის როლიც.

ქართულში კავშირებითის შინაარსის გამოსახატავად თხრობითი კილოს გამოყენება ხდება გარკვეული მოდალური სიტყვებისა და ნაწილაკების დახმარებით.

ბრძანებითი კილო. ამ კილოს შინაარსი შეიძლება გამოხატულ იქნას, როგორც ბრძანების, ისე თხოვნის, ხვეწნის ან წაქეზების ფორმით. თანამედროვე ქართულში ბრძანებითის მორფოლოგიური გამოხატულება არა აქვს: იგი იყენებს თხრობითის ფორმებს, მაგრამ მათგან განსხვავდება ინტონაციით.

მოდალური ზმნები და ნაწილაკები. ქართულში მოდალობის გადმოცემის ერთ-ერთი საშუალებაა მოდალური ზმნები და ნაწილაკები: **ეგებ/ეგება, იქნებ/იქნება, ეტყობა, ჩანს, ლამის, უნდა/გინდა** ა.შ. ზოგიერთი მათგანი მხოლოდ მოდალური შინაარსით გვევლინება (ეგებ/ეგება, ლამის), სხვები გამოიყენებიან როგორც მოდალური დანიშნულებით, ასევე საკუთრივ ზმნური ფუნქციით (ბ. ჯორბენაძე). მოდალურ ფორმათა ფორმოზრივ-ფუნქციური ცვლილება ქართულში XV საუკუნიდან იწყება. ამ ზმნათა სემანტიკამ და სინტაქსური კონსტრუქციის თავისებურებამ განაპირობა აღნიშნულ ფორმათა მიერ თანდათანობით ზმნური ნიშნების დაკარგვა. ეს ზმნები მოდალური მახასიათებლებით თავიდანვე გამოირჩეოდნენ და თავიანთ ზმნურ შინაარსს სხვა ზმნურ ფორმებთან ერთად გადმოსცემდნენ (მასდარული კონსტრუქციით ან ჰიპოტაქსის მეშვეობით). აღნიშნული მოდალური საშუალებები შესაბამის შინაარსს გადმოსცემენ როგორც კავშირებითი კილოს ფორმებთან ერთად, ისე დამოუკიდებლად – თხრობითი კილოს ფორმებთან.

ინფინიტიური კონსტრუქცია. მოდალური შინაარსის გადმოცემა მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული წინადადების სინტაქსურ კონსტრუქციაზე. თანამედროვე ქართულში ამ ფუნქციით გამოიყენება ე.წ. **ინფინიტიური კონსტრუქცია**, რომელიც შედგება მოდალური შინაარსის ზმნებისა ან მოდალური ნაწილაკებისაგან და სახელზმნისა ან კავშირებითის ფორმებისაგან. ძირითადი სემანტიკური დატვირთვა მოდის კავშირებითის ფორმაზე, მოდალური ზმნები ან ნაწილაკები კი მოდალურ ელფერს სძენენ კონსტრუქციას (ა. პაპიძე).

თავი მეორე შესაძლებლობის გამოხატვის გრამატიკულ-სემანტიკური საშუალებები ინგლისურსა და ქართულში

თანამედროვე ინგლისურში მოდალობის გამოხატვის ფართო სემანტიკურ სპექტრში გამოიყოფა მოქმედების შესაძლებლობის გამომხატველი მოდალური ზმნები **can** (ნამყო დროის ფორმა **could**) და **may** (ნამყო დროის ფორმა **might**),

ინგლისური მოდალური ზმნა **can** და მისი გრამატიკულ-სემანტიკური შესატყვისები ქართულში

ინგლისური **Can** მოდალური ზმნის საშუალებით ძირითადად გამოხატულია: **მენტალური ან ფიზიკური შესაძლებლობა, უნარი**. ამ მნიშვნელობით **can**-ის პარაფრაზად შეიძლება მოგვევლინოს: **to be able to, to be capable to, know how to; შესაძლებლობა, რომელიც დამოკიდებულია ობიექტურ მომენტზე**.

ეს მნიშვნელობები განსხვავებულ კონტექსტში მრავალ სემანტიკურ ნიუანსს იძენს, როგორცაა: თხოვნა/ნების დართვა (ამ მნიშვნელობით **can** ძირითადად გვევლინება სასაუბრო მეტყველებაში); აკრძალვა; ირონიული ელფერის გამოხატვა; თავაზიანი თხოვნა; საყვედური; ეჭვი/დაურწმუნებლობა/ვარაუდი.

Can მოდალური ზმნა გვხვდება კონსტრუქციებში: **can + simple infinitive** და **can + perfect infinitive**.

გრამატიკული კონსტრუქციებისა და მათთან დაკავშირებული მოდალური ნიუანსების გამოხატვა ქართულში ძირითადად ეკისრება კავშირებით კილოს, მოდალურ ზმნებს, მოდალურ ნაწილაკებს.

can+simple infinitive-ს ფორმები ახლანდელი დროის მნიშვნელობით ქართულში ჩვეულებრივ გადმოცემულია «შეძლება» ზმნის შემცველი ინფინიტიური კონსტრუქციით: **“Let us lunch and over lunch we will put our heads together and see what **can be done**”**. – «კეთილი, კეთილი – თქვა ჰუარომ. მოდით ვისაუზმოთ და საუზმის შემდეგ ერთად მოვიფიქროთ და ვნახოთ რისი **გაკეთება შეიძლება**”.

შესაძლებელია თხრობითი კილოს ფორმების გამოყენებაც:

“I **can hear you sighing through the telephone. Is anything the matter?”** - “ტელეფონში **მესმის**, რომ ოხრავ. რამე ხომ არ მომხდარა?”

ამ (და სხვა ანალოგიურ) შემთხვევაში სავსებით ბუნებრივი ჩანს თხრობითი ფორმის გამოყენება, რამდენადაც ობიექტური წყობის ზმნა «მესმის» თავისი სემანტიკით გულისხმობს, რომ მოლაპარაკეს (სუბიექტური ან ობიექტური ფაქტორების პირობებში) **შეუძლია** მოსმენა, თუ რა ხდება მეორე მხარეს.

მომავალი დროის ფორმათა გადმოსაცემად ქართულში გამოყენებულია ისევ «შეძლება» ზმნის შემცველი ინფინიტიური კონსტრუქცია ან მყოფადის ფორმები:

“I’ve a good friend there, **I can borrow from - he had declarid”**. – “მე იქ ერთი კარგი მეგობარი მყავს, ვისგანაც **შემიძლია** ფული **ვისესხო** – განაცხადა თურმე რუფეთმა”.

განხილული კონსტრუქცია ინგლისურში გამოყენებულია წარსულის მნიშვნელობითაც. ასეთ შემთხვევებში სათანადო შინაარსის გამოსახატავად ქართულში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ნამყო წყვეტილის ფორმები:

“Now I can see, why, if you’re so horrib about him“ - ახლა კი **მივხვდი**, რატომ არ მოდის, შენს არაკეთილგანწყობას გრძნობს”.

უარყოფითი შინაარსის მოდალობის გადმოსაცემად ქართულში, როგორც წესი, გამოყენებულია თხრობითი კილოს მწკრივები და **არ, ვერ, ნუ** უარყოფითი ნაწილაკები, რომლებიც დამოუკიდებლად გამოხატავენ **შეძლების** მოდალურ შინაარს:

”I **can't** think why. It's Iris party and I can't believe she is so particularly anxious for our company” –
 `არ მესმის რატომ? წვეულება ხომ აირისისთვის იმართება, მას კი რაში უნდა ეპიტანავებოდეს მაინცდამაინც ჩვენი კომპანია?«

Why you want to get into such stades about everything. I **can't think**“ – «ვერ გამიგია, ყველაფერში რატომ ერევი?».

Can + perfect infinitive-ის ფორმებს ქართულში ძირითადად შეესაბამება ინფინიტიური კონსტრუქცია.

შედლება + II თურმეობითი: “I'm beginning to believe that is what happened – that, It's only thing that can **have happened**”... – «თანდათან ვრწმუნდები, რომ ასეც იყო. სხვა არაფერი შეიძლება მომხდარიყო».

ზოგჯერ «შედლებას» ინფინიტიურ კონსტრუქციაში ენაცვლებამოდალური ნაწილაკი «უნდა», რომელსაც კატეგორიული აუცილებლობის სემანტიკა რამდენადმე შესუსტებული აქვს:

How **can it have been** done? – «მაგრამ, როგორ უნდა მომხდარიყო მკვლელობა?».

Can მოდალური ზმნის წარსული დროის ფორმად გვევლინება **could**, მაგრამ იგი ხშირად გამოიყენება სხვა დროებშიც რამდენადმე განსხვავებული მნიშვნელობებით. გრამატიკულად could – ის შემცველი კონსტრუქციები გამოხატულია could + simple infinitive და could + perfect infinitive-ის ფორმებით.

could + simple infinitive აღნიშნავს როგორც წარსულ, ისე ახლანდელ და მომავალ დროებს. ძირითადი მნიშვნელობა არის მოქმედების შესაძლებლობის გამოხატვა წარსულში. ქართულში ამ ფორმის შესაბამის კონტექსტში შეიძლება გამოყენებულ იქნას სხვადასხვა მწკრივი: II თურმეობითი, აწმყო, წყვეტილი, ნამყო უწყვეტელი, ხოლმეობითი, II კავშირებითი, მყოფადი. მხედველობაში მისაღებია აგრეთვე, ფართო კონტექსტი, რომელსაც მოდალური საშუალებების გარეშე შეუძლია შესაბამისი მოდალური შინაარსის გადმოცემა.

II თურმეობითი. Could + simple infinitive-ის მნიშვნელობით ყველაზე ხშირი სწორედ ეს ფორმაა. მას სალიტერატურო ენაში კავშირებითის შინაარსიც აქვს (ა. შანიძე). გვხვდება “შედლება” ზმნის როგორც პირიან, ისე უპირო ფორმებთან:

“They were followed by a man who **could make** noises» – «მათ თან ახლდათ კაცი, რომელსაც შეეძლო სხვადასხვა ბგერები გამოეცა».

ნამყო წყვეტილი. Could + simple infinitive-ის შესატყვისად ნამყო წყვეტილი, ჩვეულებრივ, გვხვდება უარყოფით კონსტრუქციებში, რომლებშიც გამოყენებულია უარყოფითი ნაწილაკი “ვერ”. რამდენადაც ეს უკანასკნელი მოქმედების შეძლების გამოხატვასთანაა დაკავშირებული, იგი თვითონ ითავსებს **could**-ის მოდალურ მნიშვნელობას და ამიტომ ძირითადი ზმნისთვის კავშირებითი ფორმის საჭიროება იხსნება:

“I followed him, but search as we **could find** no trace of any living soul having passed that way”. - «მეც გავყევი, მაგრამ როგორადაც არ ვეცადეთ, კვალიც კი ვერ ვიპოვე, იმ სულიერისა იქ რომ ჩაიარა».

“But had she been so fond of George, that his death **could effect** her so powerfully? - “ნუთუ იმდენად უყვარდა ჯორჯი, რომ მისმა სიკვდილმა ასე იმოქმედა ქალიშვილზე».

წყვეტილის ფორმების გამოყენება ქართულში შესაძლებელია ისეთ შემთხვევებშიც, როცა მოდალური ზმნა მიემართება საგანთა მთელ კლასს და მოდალობის გამოხატვა აუცი-

ლებელი არ არის:

“Into this he **could put all** his ability, all his ambition. – «აქ **პოვა ასპარეზი** მისმა მიდრეკილებებმა. ძალა ერჩოდა».

ნამყო უწყვეტელი. ამ თხრობითი მოდალობის მწკრივის გამოყენება could + simple infinitive-ის შინაარსის შესაბამისად ქართულში თვით უწყვეტელის სემანტიკასთან ჩანს დაკავშირებული. ნამყო უწყვეტელი გამოხატავს გაგრძელებულ, უწყვეტ და, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ჩვეულ მოქმედებას, რითაც ხშირად შესაფერისი სიტუაციების გამოხატვისას ირიბი მოდალობის აღნიშვნის საჭიროება იხსნება:

“Every difficulty **could always be smoothen** out by Miss Lessing capable fingers.– მისის ლესინგის გამოცდილი ხელები ყოველგვარ სირთულეს ადვილად **სძლევდნენ**”.

ზოგჯერ ნამყო უწყვეტლის, როგორც უსრულასპექტიანი ფორმის, გამოყენება განპირობებულია მოქმედებათა თანადროულობის აღნიშვნის საჭიროებით:

“Anthony said: “Than’s why I asked you first if you **could trust** me. You’d have to my reasons on trust” – «ამიტომ გკითხე თავიდან, **გჯეროდა** თუ არა ჩემი, – მიუგო ენტონიმ. შენ **უნდა მენდო.**”

ხოლმეობითი. Could + simple infinitive-ის შესატყვისად ქართულში ხოლმეობითის მწკრივის გამოყენება მოხერხებული ჩანს ინგლისურ წინადადებათა პირობითი შინაარსის გადმოსაცემად. რამდენადაც ხოლმეობითი პირობითის შინაარსსაც ითავსებს (ა. შანიძე, ა. პაპიძე):

“I wonder to **see if I could frighten** the doctor. But it would take more than supernatural to frighten him. – მინდოდა მენახა, **თუ შევძლებდი** ექიმის შეშინებას”.

აწმყო. Could აწმყოში გადმოსცემს ვარაუდს, ეჭვს, დაურწმუნებლობას, შესაძლებლობას, თხოვნას:

“It **could be true.** But even if it is, it’s not the real reason.» – «**შეიძლება მართალიცაა**, მაგრამ ასეც რომ იყოს, მთავარი მიზეზი ეს არ არის.»

II კავშირებითი. ამ შემთხვევაში could + simple infinitive აღნიშნავს თავაზიან თხოვნას, შესაძლებლობას, ვარაუდს, ვალდებულებას:

“I **could suggest** a reason.»– «**შემიძლია ვივარაუდო**, თუ რატომ”.

მყოფადი. Could მომავალის მნიშვნელობით ქართულში მყოფადი მწკრივით გადმოიცემა. მოდალური ზმნა ან ნაწილაკი აუცილებელი არ არის. გადმოიცემა დარწმუნებულობა, შეუძლებლობა, ვარაუდი, ალბათობა:

“I shall keep a little – said Iris so that if ever wanted to, I **could be grand** and walk out and leave you» – «ცოტას მაინც დავიტოვებ ჩემთვის, – უპასუხა აირისმა. იმ შემთხვევისათვის, თუ **ოდესმე წასვლას მოვისურვებ.**»

მოდალურ ზმნას “can”, რომელსაც აქვს მხოლოდ ორი ფორმა _ აწმყო “can” და წარსული “could”, გარკვეულ შემთხვევებში ენაცვლება ეკვივალენტური, to be able to, რომელიც იხმარება როგორც აწმყოსა და წარსულში (რამდენადმე განსხვავებული სემანტიკური ნიუანსით), ისე მომავალში. to be able to-აწმყოში გაცილებით ფორმალურია, ვიდრე “can”.

ინგლისური მოდალური ზმნა **may** და მისი გრამატიკულ-სემანტიკური შესატყვისები ქართულში

May მოდალური ზმნის საშუალებით გამოხატულია: მოქმედების შესაძლებლობა, და-მოკიდებული ობიექტურ ფაქტორებზე, შანსი, ნების დართვა, ფაქტის შესაძლებლობა, აკრძალვა. ამ უკანასკნელი მნიშვნელობით „may» იშვიათია, უფრო ხშირად გამოიყენება can't, don't, mustn't.

May+simple infinitive-ის შესატყვისად ქართულში ჩვეულებრივია II კავშირებითის ფორმები, რომელთაც ერთვის «იქნებ», «შეიძლება», «უნდა». მოდალური ნაწილაკები, რომლებიც გამოხატავენ შესაძლებლობას, დაეჭვებას, ვარაუდს:

«You may think me a foolish, credutors woman, but Monsieur Poirot, I am afraid» _ «**იქნებ** ბრიყვ და გულუბრყვილოდ ჩამთვალათ, მაგრამ მუსიე პუარო, მე მაინც მეშინია» (ვარიანტი) «**შეიძლება** უგუნურ, უმეცარ ქალად მიმიჩნით, მაგრამ მუსიე პუარო, მეშინია»

წარსული დროის აღსანიშნავად გამოყენებულია II თურმეობითის ფორმები: «He knew young Bleibner, too, remember and may have suspected. Something or again the doctor **may have thought** that a further death motiveless and would strengther the coils of susperstition». _ «ისიც იცნობდა ახალგაზრდა ბლეიბნერს და შესაძლოა ეჭვობდა კიდევ რაღაცას ან **იქნებ**, ისევ დოქტორი ფიქრობდა, რომ კიდევ ერთი, უმოტივო და უმიზნო სიკვდილი გააძლიერებდა ცრურწმენის გორგალს».

ამავე შინაარსის გადმოსაცემად ქართულში გამოყენებულია თხრობითი კილოს ფორმებიც. ამ შემთხვევაში მოდალობის შინაარსს მხოლოდ მოდალური ნაწილაკები გადმოსცემენ. სათანადო კონტექსტში შეიძლება შეგვხვდეს აწმყოს ფორმაც, მოდალური ნაწილაკების გარეშე:

“You **may be corect** in thinking Mrs. Barton wrote this letter. but there is nothing to indicate that, it was written to me» - «როგორც ჩანს თქვენ **მართალი ხართ**, როდესაც ვარაუდობთ, რომ ეს წერილი მისის ბარტონის დაწერილია, მაგრამ აქ არავითარი მითითება არ გვაქვს, რომ იგი ჩემდამია მიმართული».

may+perfect infinitive-ის შინაარსის გადმოსაცემად ქართულში გვაქვს წყვეტილის მწკრივის ფორმა + «შეძლება». სემანტიკური მნიშვნელობა _ ვარაუდი/შესაძლებლობა/ალბათობა:

«She **may have cried** out'or gasped-but nobody heard anything». _ «**შეიძლება** მან შეჰყვირა კიდევ, მაგრამ არავის არაფერი გაუგონია». ამავე მნიშვნელობით შეიძლება შეგვხვდეს აწმყოს კავშირებითი. სემანტიკური მნიშვნელობა იგივე რჩება:

«Well, yes. At heart I did. Of course I **may have been** wrong. « _ «ყოველ შემთხვევაში, მეგონა რომ ვხვდებოდი. ცხადია, **შეიძლება** ვცდებოდე კიდევ.

თხოვნის/ნების აღების მნიშვნელობით კითხვით ფორმებში «may»-ს შესატყვისი ქართულში ჩვეულებრივია «ნების აღება»+II კავშირებითის ფორმები:

«May I just **mention** how appreciative we are. Mr. Barton, that you are-er-coming back to us?». _
 «**ნება მიბოძეთ**, მადლობა **მოგახსენოთ** მისტერ ბარტონ, იმის გამო, რომ... ჰმ... კვლავ პატი-
 ვი დაგვდეთ».

«May» მოდალური ზმნის შესატყვისად ქართულში შეიძლება შეგვხვდეს «დაე»+II კავ-
 შირებითი ფორმა. სემანტიკური მნიშვნელობა _ ნატვრა, სურვილი, ნება (სუბიექტური):
 «Iris Marlo, **may** her shadow never **grow** less» _ «აირის მარლო, **დაე**, არასდროს არაფერმა
 ჩრდილი არ მიაყენოს შენ სიცოცხლეს».

«May» მოდალური ზმნის წარსული დროის ფორმა «might» გხვდება როგორც simple in-
 finitive-ის, ისე perfect infinitive-ის ფორმებთან.

Might თანამედროვე ინგლისურში ხშირად იხმარება აწმყოს მნიშვნელობითაც და
 ნელ-ნელა დამოუკიდებელი ზმნის სტატუსს იღებს.

«May-might» დროის განსხვავებას იძლევა უპირატესად მაშინ, როდესაც აღნიშნავს შე-
 საძლებლობას, ნების დართვას არაპირდაპირ მეტყველებაში:

«He asked me if I **might** lend him my book» - «მან მკითხა, თუ **შემეძლო** წიგნი **მეთხოვებინა**
 მისთვის».

სხვა შემთხვევებში «might» გამოხატავს:

ახლანდელ ან მომავალ შესაძლებლობას, ძლიერ ეჭვს; ვარაუდს; საყვედურს; დიდ
 ტაქტს, თავაზიანი თხოვნის დროს; ნების დართვას.

might+simple infinitive მომავლის მნიშვნელობით ქართულში გამოიხატება II კავშირე-
 ბითის ფორმებითაც:

«Miss Marlo, **might** I **have** a word with you before I go? On a strictly business matter?» - «მის მარ-
 ლო, სანამ დაგემშვიდობებოდეთ **შემიძლია** თუ არა რამდენიმე სიტყვით **გაგესაუბროთ** სა-
 იდუმლო საქმეზე?»

თავი მესამე

ვალდებულება/აუცილებლობის გამოხატვის გრამატიკულ-სემანტიკური საშუალებები ინგლისურსა და ქართულში

ვალდებულება / აუცილებლობის შინაარსს ინგლისურში გამოხატავენ მოდალური
 ზმნებით: must, have to, to be to, ought to, need.

“Must” მოდალური ზმნის ძირითადი სემანტიკური მნიშვნელობებია: იძულება, ვალ-
 დებულება, აუცილებლობა, ბრძანება, ემფატიკური რჩევა, აკრძალვა, გაძლიერება, მოწვევა;
 რაღაცის ლოგიკური ახსნა, ვარაუდი, დარწმუნებულობა. ფორმალურად “must”-ის შემცვე-
 ლი კონსტრუქცია შეიძლება იყოს: must+simple infinitive და must+perfect infinitive.

“must+simple infinitive”-ის ფორმას შეუძლია გამოხატოს, როგორც ახლანდელი, ისე
 მომავალი და წარსული დროები.

როდესაც “must+simple infinitive” მომავლის მნიშვნელობას გამოხატავს, ქართულ ენა-
 ში შესაბამისად გამოყენებულია მოდალური ნაწილაკი **უნდა**+II კავშირებითის ფორმები
 (ზოგჯერ ლექსიკური საშუალებებიც):

“I can not come with you now, Anthony. Ruth and I **must settle** things” - “მე ვერ წამოვალ შენთან ერთად, ენტონი. რუთს **უნდა მოველაპარაკო** ყველაფერზე”.

ბრძანება/თხოვნა/მოთხოვნა ერთმანეთთან სჭიდროდ დაკავშირებული სემანტიკური მნიშვნელობებია. ნიუანსები კარგად ჩანს ზეპირ მეტყველებაში, სადაც ამის დადგენა ინტონაციის საშუალებით შეიძლება. მათი ზუსტი გამიჯვნა წერილობით ტექსტებში, უმეტეს შემთხვევაში, ფართო კონტექსტის საშუალებით ხდება შესაძლებელი.

“must+simple infinitive” მომავლის მნიშვნელობით ქართულში “მყოფადი” მწკრივის ფორმითაც გვაქვს ვარაუდის, ლოგიკური დასკვნის, ალბათობის სემანტიკით:

“Because, if it was not Stephen Farraday, it **must be** Anthony Browne” – “ხოლო, თუკი სტივენ ფარადეი არ აღმოჩნდა, მაშინ **უთუოდ** ენტონი ბრაუნი იქნება“ (კითხვით-პირობითი კონტექსტია).

წარსულის მნიშვნელობით “must+simple infinitive” შინაარსს გადმოსცემს ქართული **უნდა+II** თურმეობითის ფორმები. მოდალური შინაარსი შეიძლება გადმოიცეს უნდა ნაწილაკის გარეშეც. ძირითადი მნიშვნელობაა ვალდებულება/აუცილებლობა:

“No, one **must guess**, no one **must know**, what he was felling-except Rosemary herself”. _ არავის **უნდა სცოდნოდა**, არავინ **უნდა მიმხვდარიყო**, თუ რას გრძნობდა იგი, თვით როზმარის გარდა”.

“Must+simple infinitive” აწმყოს მნიშვნელობით ქართულში გადმოცემულია აწყმოს მწკრივით. კილო თხრობითია, თუმცა მასთან ხშირად გვხვდება **ალბათ, ნეტავ, იქნება** და ა. შ. მოდალური სიტყვები და ნაწილაკები, რომლებიც აწყმოს მწკრივის ფორმებს მოდალურ მნიშვნელობას აძლევენ. მოც. ფორმებით გამოიხატება _ ვარაუდი/ეჭვი/ალბათობა, იძულება/აღიარება, აუცილებლობა:

“and I **must say** that Miss Lessing was really very sympathetic for once and offered to do everything she could – to take the burden off my shoulders”. _ “**ვადიარებ**, მის ლესინგი ძალიან კეთილად მოიქცა, ყველაფრის მოგვარება თვითონ იკისრა და ამით უზარმაზარი ტვირთი შემიმსუბუქა”.

ინგლისურში უარყოფითი ფორმა “must not” გამოხატავს აკრძალვას, ლოგიკური დასკვნას, დიდ დარწმუნებულობას. აღნიშნული მნიშვნელობები ქართულში გადმოცემულია უარყოფითი ნაწილაკებით – არ, ვერ, ნუ.

“Must+perfect infinitive” გამოხატავს შემდეგ მნიშვნელობებს: აუცილებლობას წარსულში; დარწმუნებულობას; ლოგიკური დასკვნით მიღწეულ დარწმუნებულობას. აღნიშნული შინაარსისათვის შესაბამისად ქართულში გამოყენებულია **უნდა+II** თურმეობითი:

“whoever killed **must have had** a reason” _ «უცნობ მკვლელს რაიმე მიზეზი **უნდა ჰქონოდა**».

“Must+perfect infinitive”-ის შინაარსი გამოხატულია წყვეტილის ფორმითაც, რომელთაც «**ალბათ**», «**იქნებ**», «**თითქოს**» მოდალური სიტყვები გადმოსცემენ ვარაუდს /ეჭვს /ალბათობას:

“And his uncle, I know, insists that **he must carelessly have mentioned** having them in his possession”. – “ზიძამისმა დაიჟინა, რომ **თითქოს** ფილიპმა ნართაულად **გადაუკრა**, ობლიგაციები ჩემთან არისო”.

აღნიშნული შინაარსი აწმყოს კავშირებითისა და უწყვეტლის ფორმებითაც გადმოიცემა.

უწყვეტლის ფორმით გადმოიცემა ნატვრაც:

“It **must have been** nice when there were gold sovereigns”. – ”რა კარგი იქნებოდა ოქროს სოვერენი რომ მიეცა”.

“Must” მოდალურ ზმნას აქვს თავისი ეკვივალენტები: to have to, to be to.

Ought to მხოლოდ აწმყო დროის ფორმით არის წარმოდგენილი, მაგრამ შეუძლია გამოხატოს წარსული და მომავალი დროებიც. გვხვდება, როგორც simple infinitive-თან, ასევე perfect infinitive-თან.

Ought to+simple infinitive გამოხატავს: ვალდებულებას, რომელიც შეიძლება ვერ შესრულდეს, მორალურ ვალს; რბილ (შერბილებულ) ბრძანებას, ტაქტიან რჩევას; ლოგიკური აუცილებლობას.

უარყოფითი “ought not to” გამოხატავს: შერბილებულ აკრძალვას; უარყოფით რჩევას; აუცილებლობის შინაგან უარყოფას. “Ought to”+ simple infinitive-ს შესატყვისად ქართულში გვაქვს **უნდა + II კავშირებითი**» (ზოგჯერ მხოლოდ კავშირებითის ფორმა ნაწილაკ უნდა-ს გარეშე).

“Ought to”-ს მომავალი მნიშვნელობით გამოყენებისას ქართულში მყოფადის მწკრივი ვლინდება:

“You **ought to see** Iris Marlo, all the same”. – «აირის მარლოსთან შეხვედრა **მაინც მოგიწევთ**».

აღნიშნული ფორმები გამოხატავს, აგრეთვე, გაკვირვებას, საყვედურს, ტაქტიან რჩევას, თავაზიან თხოვნას (ირონიული ელფერით).

Ought to+simple infinitive-ს წარსული მნიშვნელობით ქართულში გადმოსცემს «უნდა + II თურმეობითი» ან მხოლოდ II თურმეობითის ფორმა:

სემანტიკური მნიშვნელობით: კითხვა / ვარაუდი / ეჭვი / შემფოთება / ტაქტიანი რჩევა / თხოვნა.

Ought not to მომავალი მნიშვნელობით ქართულში მყოფადის მწკრივით გადმოიცემა. სემანტიკური მნიშვნელობა: ვარაუდი, აუცილებლობის შინაგანი უარყოფა. (internal negation of necessity)

Ought to + perfect infinitive ქართულში გადმოიცემა უწყვეტლის მწკრივით.

კიდევ ერთი ზმნა, რომელიც «ვალდებულების» ჯგუფს განეკუთვნება, არის need, იგი პოლიფუნქციური ზმნაა, გამოიყენება როგორც: სრულმნიშვნელოვანი ზმნა (notional verb): «He needs your help? Does he need your help? He doesn't need your help? Doesn't he need your help? და როგორც კატენატიური ზმნა (catenative verb): «He needs to go now».

მოდალური 'need' – ძირითადად გამოიყენება კითხვით და უარყოფით ფორმებში.

needn't+simple infinitive-ი გამოხატავს აუცილებლობისა და ვალდებულების არარსებობას:

At least he need **not think** again. – «მას გადაწყვეტილი ჰქონდა **აღარ ეფიქრა** ამაზე».

Needn't + simple infinitive-ს მომავლის მნიშვნელობით ქართულში შეესატყვისება «უნდა + II კავშირებითი».

ჩვენ არ უნდა წავიდეთ!

Need და must – ჩანაცვლებადი ზმნებია, თუმცა განსხვავებული სემანტიკური ნიუანსით:

We mustn't go – ჩვენ არ უნდა წავიდეთ. (კატეგორიული ვალდებულება)

We needn't go – ჩვენ არ უნდა წავიდეთ (ამის გაკეთების საჭიროება არ არის).

ზოგად დასკვნებში შეპირისპირებითი ანალიზის საფუძველზე ნაშრომში ნაჩვენებია მოდალურ შინაარსთა შესაბამისობის მიღწევის შესაძლებლობები გრამატიკული და სემანტიკური ეკვივალენტობის დონეზე ინგლისური და ქართული ენებისათვის (წარმოდგენილია შესატყვისობათა ცხრილი). ქართულ ორიგინალურ ნაწარმოებთა ენასთან შედარებით თარგმანის ენა მოდალობის გამოხატვის თვალსაზრისით მეტი შეზღუდულობით ხასიათდება.

**სადისერტაციო ნაშრომის შინაარსი ასახულია
შემდეგ შრომებში:**

1. ინგლისური მოდალური ზმნის «could» გრამატიკულ-სემანტიკური შესატყვისში ქართულში. არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. ბესარიონ ჯორბენაძის საზოგადოება, «საენათმეცნიერო ძიებანი», ტ. XVIII, გამომცემლობა «ქართული ენა», თბ, 2005წ, გვ. 266_273.
2. შესაძლებლობის გამოხატვის გრამატიკულ-სემანტიკური საშუალებები ინგლისურსა და ქართულში. არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. ბესარიონ ჯორბენაძის საზოგადოება, «საენათმეცნიერო ძიებანი», ტ. XXII, გამომცემლობა «ქართული ენა», თბ, 2006წ, გვ. 324-327.
3. ინგლისური მოდალური ზმნის «must» გრამატიკულ-სემანტიკური შესატყვისები ქართულში. არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. ბესარიონ ჯორბენაძის საზოგადოება, «საენათმეცნიერო ძიებანი», ტ. XXIII, გამომცემლობა «ქართული ენა», თბ, 2006წ, გვ. 318-323.